

Ludvik Mihelič: Oskrba s pitno vodo v SR Sloveniji v sušnem letu 1985

Milan Natek*

Geografski vestnik, 59,
str. 77—89, Ljubljana 1987

Slovenijo uvrščamo med najbolj humidne predele v Evropi, pa nas kljub temu prese- nečajo zelo pogoste suše. Osnovni vzroki zanje so v neenakomerni razporeditvi me- sečnih količin padavin med letom, v moč- nem kolebanju letnih količin padavin, v temperaturnem režimu, stopnji osonče- nosti, evapotranspiracije in vetrovnosti kakor tudi v številnih drugih pokrajinskih in površinskih značilnostih. Skratka, suše se pojavljajo kot poseben splet številnih meteoroloških prvin, ki jim dajejo posa- mezne pokrajinske sestavine (relief, kam- ninska podlaga, pedološke značilnosti, reke s potoki in drugimi vodnimi površi- nami, talnica itd.) svojstvene poteze z mnogoterimi negativnimi gospodarskimi in drugimi posledicami.

Avtor je v prispevku na osnovi domače literature najprej opredelil sušo kot na- ravni pojav, ki povzroča najraznovrstnej- še motnje in vsakdanjem življenju na pri- zadetih območjih. Nato podaja podrobnej- šo členitev vremena. Obdobje prave po- letne suše je zajemal čas med 10. julijem in 25. avgustom, medtem ko je bil od julija do sredine oktobra tudi velik primanjkljaj padavin. Večina slovenskih rek je imela najnižjo gladino v oktobru, ko je nastopila najhujša suša. Tudi talnica, ki hrani šte- vilne vire pitne vode, je dosegla najnižjo gladino v oktobru. V tem pogledu je bilo najbolj kritično v Celjski kotlini in na spodnjem Ptujskem in Krškem polju, mnogo manj pa je bila prizadeta talnica v Pomurju in na Brežiškem polju.

V prispevku je orisana današnja oskrba s pitno vodo v Sloveniji, kjer ima vodovodno napeljavo že 92 % stanovanj oziroma gospodinjstev. Čeprav je gostota našega vodovodnega omrežja zadovoljiva (382 m

vodovodnih napeljav na km²), pa ne mo- remo biti povsem zadovoljni z vodno oskrbo. Prevladujejo namreč krajevni vo- dovodi, ki so mnogo prej in močnejše kot regionalni podvrženi naglim vremenskim in hidrološkim spremembam in nihanjem. V študiji je predstavljena oskrba s pitno vodo v Sloveniji v letu 1985, zlasti še v poletnih in jesenskih sušnih mesecih. Po- drobneje so prikazana območja, kamor so vodo dovažali s cisternami. V začetku ok- tobra je imelo zadostne količine pitne vode samo 14 občin v SR Sloveniji. Zaradi pomanjkanja pitne vode so bile najbolj prizadete pokrajine: Kras, Brkini, Koprsko Primorje, Trnovski gozd, Banjšice, No- tranjsko, Kočevsko, Bela in Suha krajina, deli spodnjega slovenskega Posavja, Ha- loze, delno tudi Slovenske gorice in hri- bovsko zaledje Celjske kotline. Potemta- kem so poleg kraških območij največje pomanjkanje pitne vode čutili v hribovskih predelih in v območju terciarnega subpa- nonskega gričevja. Sredi oktobra 1985. leta so vozili vodo v 225 krajevnih skup- nosti, in sicer vsak dan po 3000 m³. Po podatkih Zavoda SR Slovenije za statis- tiko je znašala skupna škoda, ki jo je povz- ročila suša v Sloveniji leta 1985, 203.066.000 din, od tega v zasebnem sek- torju 193.468.000 din (ali 95,3 %).

Študija, ki je opremljena z dokumentacijs- kim statističnim gradivom, nas ponovno opozarja, da smo na sušo in njene posledice premalo pripravljeni. Da bi v pri- hodnje zmanjšali njene učinke in prene- katere negativne posledice v gospo- darstvu, bo treba še marsikaj urediti na področju vodnega in komunalnega gos- podarstva, razmisliti pa tudi o smotrnejši razmestitvi tistih gospodarskih vej, ki v svojem tehnološkem procesu potrebujejo in trošijo velike količine dragocene vode.

Vladimir Bračič: Pozeba vinogradov in sadovnjakov pozimi 1985

Milan Natek*

Časopis za zgodovino in narodopisje, 58, N. V. 23,
str. 21—26, Maribor 1987

Sredi zime 1985. leta so imeli vzhodni obrobni predeli Slovenije, ki so pod vplivi subpanonskega podnebja, izredno mrzlo vreme. Razgibana vremenska situacija, za katero je značilna menjava toplejših ob- dobij s hladnejšimi in celo z ekstremno nizkimi temperaturami, daje celotni sub- panonski Sloveniji svojstvene poteze v njeni klimatski zasnovi in podobi. Števil- nim tamkajšnjim specifičnim podnebnim značilnostim so se prilagodile kulturne rastline, med katerimi imajo vinska trta in sadna drevesa vidno gospodarsko vlogo skozi zadnja stoletja.

Avtor v svoji zanimivi in aktualni študiji najprej prikaže podnebne zahteve, ki jih terjata sodobno vinogradništvo in sad- jarstvo. Nato podrobneje osvetli vegeta- cijski cikelus, ki je med drugim tudi nepo- sredno odvisen od razmerja med oso- nčenjem, temperaturami in razporeditvijo padavin. Ob tem ugotavlja, da imajo do- mala vsa območja subpanonske Slove- nije — to je svet od Lendavskih in Slo- venskih goric prek Haloz in Bizeljskega pa vse tja do Bele krajine — izjemno ugodne toplotne razmere za gojenje žlahtnejših sort vinske trte.

Osrednji del Bračičeve študije je name- njen podrobnejši analizi gibanja dnevnih temperatur zraka med 5. januarjem in 20. februarjem 1985. Razčlenitev terminskih in povprečnih dnevnih temperaturnih po- datkov za navedeno obdobje je bila na- pravljena za severovzhodno Slovenijo na podlagi zbranih podatkov za sinoptične postaje Jeruzalem, Lendava in Turški Vrh. Za obravnavano obdobje sta bila namreč značilna dva dolgotrajnejša vdora iz- jemno mrzlega zraka (od 6. do 20. januarja in od 8. do 22. februarja) z vmesno močno otoplitvijo, ko so bile najvišje dnevne tem- perature med 12 in 15 °C. Menjava hu- dega januarskega in februarskega mraza z nenadno visoko otoplitvijo, ki je sprožila kroženje prehrablenih sokov pri vinski trti kakor tudi v sadnem drevju, in ponovne večdnevne ohladike z izjemno nizkimi temperaturami (od -16 °C v Jeruzalemu do -24 °C v Lendavi, in sicer 13. 2. 1985) so povzročile na vinski trti, grmičevju in mladem sadnem drevju katastrofalno po- zebo. Ta je zajela 11 000 ha vinogradov in 6 000 ha sadovnjakov. Škoda je bila ocen- jena na 13 milijard dinarjev.

Močni nalivi v neurju 12. 8. 1980 so povzročili tudi zemeljske usade. Na sliki je tak primer iz vinograda v Jarenenskem dolu. (Foto: France Bernot)

* Geografski inštitut Antona Melika, Znanstvenoraziskovalni center SAZU, Novi trg 5, Ljubljana.

* Geografski inštitut Antona Melika, Znanstvenoraziskovalni center SAZU, Novi trg 5, Ljubljana